

A székelyföld szülésznői ellátása.

Írta : **Lőrincz Ernő dr.**

a kézdivásárhelyi Bábaképző Intézet igazgató-tanára.

A visszacsatolt erdélyi részek közegészségügyi tekintetben meglehetősen elhanyagolt állapotban kerültek vissza az anyaországhoz. Vonatkozik ez a megállapítás úgyszólván a közegészségügy minden ágára. Megerősítik ezt a megállapítást a nemzetközi statisztikai adatok is. Románia halálozási statisztikája Európában a legmagasabb, világviszonylatban a negyedik helyen állott 1937-ben. Egy román szakíró említi, hogy fejlettebb közegészségügy mellett ott az elhaltaknak 50%-a megmenthető lett volna. Románia legégetőbb közegészségügyi problémái voltak: a tuberculozis, a syphilis, a heveny fertőző betegségek és a csecsemőhalálozás. De nem hagyhatunk figyelmen kívül még egy tényezőt, az alkoholfogyasztás nagymérvű elterjedését, mely romboló hatásában nem maradt mögötte az említett betegségeknek. Sőt azokat sok tekintetben túlszárnyalta. A legszomorúbb a dologban az, hogy a Székelyföldön, tiszta magyar városok és falvak lakossága körében kapott erősen lábra ez az ártalom. Az idegen uralom készséggel adta meg magyar vidékeken új italmérésekre az engedélyt s volt város a Székelyföldön, ahol a visszacsatoláskor minden 70 lakosra jutott egy kocsmá. Az elmondottak egymagukban is mutatják a feladatok nagyságát és tömegét, amelyekkel a magyar államvezetés szembekerült az erdélyi részek közegészségügyének rendezése alkalmával. Anya- és gyermekvédelmi téren is a teendők hosszú sora jelentkezett. Míg hazánkban az anya- és gyermekvédelem a 20-as évek idején az állami feladatok között elfoglalta az öt megillető helyet s az intézmények egész sora látott napvilágot, melyeknek az anyákról és gyermekekről való gondoskodás volt a feladata, — nem csupán a gyermek megszületése után, hanem már a fogamzás pillanatától kezdve az egész terhesség és szülés alatt is, — addig hasonló rendeltetésű intézményt a visszacsatolt részeken nem találtunk. Nem volt a Székelyföldön egyetlen szülészeti osztály, a gyógyintézetek a legsiralmasabb állapotban kerültek vissza. Romániában a gyógyintézeteket jóformán magánstanatóriumok képviselték, melyek az állami gyógyintézetek siralmas helyzete mellett és miatt ott erősen elszaporodtak. Ezek a magánintézmények természetesen elsősorban üzleti vállalkozások lévén, nem végezhettek olyan közérdekű feladatokat, mint pl. a szülészeti praeventio, a terhesgondozás, szülésznők utánképzése stb. — Az 1937. évi statisztikai adatok szerint Romániában a terhesség, szülés és gyermekágy és különösen a gyermekágyi láz halálozása 100.000 lélekre 13.1 volt. Magyarország trianoni területén ugyanez az arányszám ugyanakkor 7.1 volt. Tehát gyermekágyi lázban, továbbá a terhesség, és gyermekágy

szövődményeiben kb. kétszerannyi anya pusztult el Romániában, mint hazánkban. Romániában 1937-ben 100 csecsemő közül 17,8, 1938-ban 18,5 halt el átlagban. Voltak azonban vidékek, ahol a megszületettek fele sem érte el az első életét.

Szülészeti vonatkozásban a legelső feladat nem lehetett más, mint annak a számonvétele a visszacsatolt területen, hogy milyen segítség áll rendelkezésre az anyáknak legnehezebb óráikban, milyen gondozásban van részük a megszületetteknek életük első napjaiban. Említettük, hogy intézményes segítségről szülészeti vonatkozásban a Székelyföldön beszélni egyáltalán nem lehetett, mert szülőintézet itt egyáltalán nem volt. A szülések — kivéve a mindenképpen intézeti megoldásra szoruló és így magánszatóriumokba beszállított súlyos szövődményeket — magánházakban folytak le. Az a kérdés tehát, milyen volt az a segítség, amely az anyáknak és újszülötteknek otthonukban rendelkezésére állott, vagyis milyen volt a bábaellátás a Székelyföldön a megszállás évei alatt? Milyen volt a helyzet tehát szülészeti vonalon a visszacsatoláskor? Milyen feladatok vártak e tekintetben megoldásra? — Megpróbáljuk ezt a kérdést a rendelkezésre álló adatok segítségével megvilágítani.

A viszonyok szülészeti téren általában azonosak voltak a 3 székely vármegyében: Csik, Háromszék és Udvarhely vármegyékben, úgy, hogy a helyzet megismeréséhez egyelőre elegendőnek látszott egy vármegyére vonatkozó adatoknak a feldolgozása is. E célból a vezetésem alatt álló bábaképzőintézet működési helye szerint illetékes Háromszék vármegye bábaviszonyait vettük szemügyre.

Háromszék vármegye lakosainak száma jelenleg: 143.294 fő.

A megyét 2 város és 64 község alkotja.

1943. évben a vármegyében élve születés volt: 3422, ami 23,8 ezrelék születési arányszámnak felel meg.

Ezeknek a szüléseknek az ellátására rendelkezésre állott Háromszék vármegyében 1943-ban 88 szülésznő.

Az oklevél kelte szerint ez a 88 szülésznő a következőképpen oszlott meg:

I. Táblázat.

1920 előtt szerezte oklevelét	1920–1940 között	1940 után
59	9	20

Életkor szerint 1944-ben a következőképp oszlik meg a 88 szülésznő:

II. Táblázat.

70 évnél idősebb	60-70 év között	50-60 év között	40-50 év között	30-40 év között	30 évesnél fiatalabb
6	29	24	10	5	14

Az ismertetett két táblázat adataiból kitűnik, hogy a visszacsatolás időpontjában Háromszék vármegye visszacsatolt területén 68 olyan szülésznő működött, akik közül 59 (88%) még az elcsatolás előtti években szerezte képesítését. 20 év

alatt erre a területre mindössze 9 szülésznő nyert képe­­sítést. Ezzel szemben a visszacsatolást követő első 2 esztendőben: 1941 és 42-ben a magyar kormányzat máris 20 új szülésznőt állított ennek a vidéknek a szolgálatába. A második táblázat adatai összhangban állanak az előbbiével, amennyiben kiolvasható azokból, hogy a trianoni évek alatt itt gyakorlatot folytatott szülésznőknek több mint 50%-a lassan kiöregedett, a visszacsatolás időpontjában ezek tekintélyes része: mintegy 30—35% elaggott volt. Tehát a 30-as évek vége felé három és félezer szülésre Háromszék vármegyében mindössze 40 olyan szülésznő jutott, akik még olyan testi és szellemi kondícióban voltak, hogy feladatukat elvégez­­hették. Fordítva: egy működőképesnek mondható szülésznőre Háromszék vármegyében majdnem 100 szülés esett évente, ami éppen duplája annak a szülés­­számnak, amelyet egy szülésznőre számíthatunk. Az eredmény minden bizonnyal az volt, hogy a szülők, gyermekágyasok és újszülöttek nem részesültek abban a gondozásban, amit részükre biztosítani kell. Közlebbi adatokat beszerezni arra nézve, hogy milyen szülési és gyermekágyi szövödmények jelentkeztek a szóbanforgó területen a trianoni évek alatt, nem állott módunkban. Mint említettük, az állami kezelésben levő gyógyintézeteknek szülősztályai nem voltak, a szülési szövödmények is jórészt magánházakban maradtak és folytak le, annal is inkább, mivel a kisebbségi sorsban élő magyarság kis része volt csupán abban a helyzetben, hogy a költséges szana­­tóriumi ellátást megfizethette. Ilyenformán számszerű adatokkal idevonatkozólag nem rendelkezünk, de tájékoztat általánosságban a közleményünk elején említett 1937-es statisztikai adat, mely szerint Romániában terhességi, szülési és gyermekágyi szövödményben kétszer annyi asszony pusztult el, mint a trianoni Magyarországon. E sorok írója jelenlegi működési helyén az intézetet felkereső szülő- és nőbetegek kikérdezése során azt a megállapítást tehette, hogy sok gyermekágyi szövödmény jelentkezett itt az elmúlt évek alatt, olyanok, amelyek a gondos ápolás hiányából származtak. Részletekbe menni nem kívánnék, csak annyit említenék meg, hogy mintegy 4 esetben jutottunk rövid fél év alatt olyan megbízható kórelőzményi adat birtokába, amelyek arra engednek következtetni, hogy ezek az újszülöttek köldökfertőzésben, valószínűleg tetanusfer­­tőzésben pusztultak el. A kérdés okvetlenül szoros kapcsolatban áll a szülésznői ellátás kérdésével. Megállapíthatjuk és nyíltan kimondhatjuk, hogy a Székelyföld bábaellátása teljesen elhanyagolódott a megszállás évei alatt.

Az a kérdés, hogy mi volt ennek az elhanyagolódásnak az oka?

Nem hisszük, hogy messze járnánk az igazságtól, ha azt mondjuk, hogy volt ebben az elhanyagolásban tervszerűség is a hatalom részéről. Nem hisszük, hogy tévednénk, mikor ezt állítjuk, mert tény az, hogy Háromszék vármegye visszakerült területére 20 év alatt 9 szülésznő nyert kiképzést, míg a vissza­­csatolás utáni 2 év alatt ugyanezen területen 20 új szülésznő kapott gyakorlatot. Ugyanakkor tehát, amikor a Székelyföldön az italmérések feltűnő mértékben megszorodtak, a lakosság szülészeti ellátásáról, anya- és gyermekvédelméről jóformán semmi gondoskodás nem történt.

A közvetlen nehézséget abban a tekintetben, hogy székely­­földi asszonyok bábaoklevelet szerezzenek a román bába­­képző intézetekben, a román nyelv nemtudása jelentette. Ez

mindjárt indok volt a felvétel megtagadásához is. Ismeretes ezzel szemben, hogy a magyar bábaképzőintézetekbe felvétel tekintetében nem a nemzeti hovatartozás, hanem a közszükséglet volt az irányadó. E sorok írója, mint a visszatért kolozsvári női klinika adjunktusa, 3 bábatanfolyam oktatását végezte a visszacsatolás után. Minden évfolyamban több román anyanyelvű és magyarul nem tudó növendék vett részt, ezek között több államköltségen. A magyar nyelv nem tudása semmi, hátrányt nem jelentett részükre, mert románul beszélő tanársegédek számukra külön oktatást tartottak román nyelven. A vizsgán is feleltek anyanyelvükön. Ezeket a tényeket a körülmények helyes megítélése érdekében nem hallgathatjuk el e helyen sem. Nehézséget okozott azután az a körülmény is, hogy tudomásunk szerint a bábaoklevél megszerzése Romániában aránylag költséges volt.

Lényegében az elmondottakban arra akartunk rámutatni, hogy a Székelyföld bábaügye az idegen uralom alatt erősen elhanyagolódott. Az elmondottak a tennivalók mértéke és minősége felől is tájékoztatást nyújtanak. Megállapítható, hogy a működő bábák túlnyomó többségét jelenben is kitevő, oklevél még a trianoni szétdarabolás előtt szerzett szülésznők lassan kiöregedtek, tudásukat, gyakorlati készségüket lassan elvesztették. Míg a trianoni Magyarországon az új szülészeti rendtartás keretében 1930-tól kezdődően a szülésznők továbbképzéséről is történt gondoskodás s egy évtized alatt a legtöbb működő szülésznő két ízben is elvégezte a 3 hetes ismétlő tanfolyamot, addig Romániában tudunkkal nem végezték a szülésznők továbbképzését.

A magyar kormányzat legelső teendői közé állította be a székelység anya- és gyermekvédelmének felkarolását és bőkezűséggel sietett e tekintetben a Székelyföld segítségére. Ennek a segítségnek bizonyítéka az, hogy jelenleg 3 szülőintézet működik a Székelyföldön, egy 4-ik a közeljövőben nyílik meg. Bizonyíték az említett gondoskodás mellett az is, hogy a visszacsatolás óta több mint 100 új szülésznő került ki a székely falvakba, kiknek többsége államköltségen nyerte kiképzését. Úgy tudjuk, csupán idő kérdése, hogy a működésre alkalmas, régebbi képesítésű szülésznők továbbképzése is megkezdődjék.